

Jámbor szándék

A tudomány és a felsőoktatás: édestestvérek. Nem egy világszerte ismert tudós elme vallotta (ide idézhetnénk akár *Szent-Györgyi Albert*et), hogy számtalan eredeti ötlete világosodott meg tanítás közben, nem egy összefüggésre döbbszerte rá a közlés örömmel vállalt kényzsere.

Tudatosan vagy ösztönösen nyúlt tehát a két rokonterülethez viszonylag közeli időben a szegedi stúdió, végül is mellékes, mindegy. Tény viszont, nem sokkal azután, hogy a tudomány peremvidéki, pontosabban Békés megyei lehetőségeit pásztázta be kamerával, hamar átrakta sínváltóit a felsőoktatás időszerű problémáinak szerelvényeire. Szerdán este a kettesen — miközben a *Jogi esetek menetrendszerű* járata futott, az egyesen — szegedi egyetemi és főiskolai vezetők, szakemberek mondták el véleményüket a felsőoktatás akut gondjairól, *Jámbor szándék* címmel. Hogy a választás e régióban Szegedre esett, csöppet sem véletlen, hiszen hagyományosan itt lelhető föl az intézmények legszélesebb spektruma. Tévéújságbeli ajánlásuk mégis általánosabb érvényű. „Németh László fél évszázados megállapítása, mely szerint a magyar felsőoktatás reformra szorul, mit sem vesztett időszerűségéből — írják —. A szegedi egyetem, főiskolák diáksága, valamint oktatói érzik a változások szükségességét, s jó néhány megfontolásra érdemes javaslatuk is lenne a tanárképzés korszerűsítésére. A stúdióbeszélgetés résztvevői egyetértettek abban, hogy

mindaz, ami a szegedi felsőoktatási intézmények oktató-nevelő munkáját nehezíti, más vidéki, talán fővárosi egyetemek, főiskolák gondja is. Eszmecserejük célja: segíteni a magyar tanárképzés reformjának kibontakoztatását.”

Pavlovits Miklós, aki évek múltával a szerkesztői asztal mögül lassacskán előbúvik a képernyőre, itt-ott még érezhető elfogultsága dacára is okosan visszafogott, diszkrét házigazdája volt ennek a „hosszúasztal-beszélgetésnek”. Szóba hozta természetesen, hogy a címet jó két évszázaddal ezelőtről, *Bessenyei György*től kölcsönözték, aki a nemzeti műveltség védelmében, a tudományos akadémia szorgalmazására vetette papírra az *Egy magyar társaság iránt való jámbor szándékait*. Hane nem ugyanezt választotta fejlécére nemrégiben a József Attila Tudományegyetem fiatal oktatóinak, hallgatóinak memorandumja is, melyről a bölcsészkar tanársegédje, *Szajbély Mihály* elmondta, jó néhány ötlettel szolgál, hangot adva a kor követelményeinek. Nevezetesen: sürgeti az intenzív nyelvoktatást, és olyan hiánytárgyak bevezetését, mint művelődéspolitikai, művészet-történeti stb. A diskurzus nem merült el részletkérdésekben. Mindjárt az indításkor leszögezték, napjaink felsőoktatásának lényegi konfliktusa a tartalom és forma viszonyában tetszik föl, hogy hihetetlenül megnőtt az elsajátítandó tananyag, ugyanakkor az oktatás, a képzés keretei, módszerei változatlanok. Több órát kellene tartani vagy kevesebbet? Mennyit bizza-

nak az előadásokra és megnyitja a hallgatók egyéni főkészítésére? Szükségletetik átfogó reform vagy sem? Egyáltalán: mi a reform? Erről máskülönb *Greza Ferenc* tanszékvezető főiskolai tanár fejtette ki, nem minden, ami újdonságnak számít.

Érdekes ellentmondásra hívta föl a figyelmet *Kristó Gyula* tanszékvezető egyetemi tanár a JATE nemrég kinevezett rektora. A társadalom szakemberszükségleteit nem a végzettség, hanem a fölvetett aránya szabja meg, azokhoz mértezik, kalkulálják. Így alakulhatott ki — nem utolsósorban — az a hiedelem, ha tetszik, szokásmechanizmus, hogy aki bekerül a felsőoktatásba, akarja nem akarja, diplomához jut. Paradox helyzet: miért nem a végzősökre terveznek? *Gróf Róza*, a Szegedi Egyetem című lap felelős szerkesztője hozzáfűzte, nem véletlenül bontakozott ki vita közelmúltban lapjukban a diploma értékelő. Hadd említsük meg, a polémia ezeken a hasábon is lezajlott. Nyitott kapuk „döngettetnénk” tehát?

Őszintén szólva nemigen szeretem a partikuláris szempontokban elfulladás, a közreműködők önmutogatásainál lekarózó, rétestesztá-értekezleteket. Ahol okos emberek is képesek tiszteltakot futni, üres járatokat futni, holt aknába temetkezni pusztán a nyilvánosság hiúságlegyező biztatására. (Mert zárt ajtók mögött is dül hasonló álva elé.) Ez a beszélgetés szerencsére nem riasztott el-fajta szimptomákkal. Ellenkezőleg.

Nikolényi István

Úrkutatás — orvostudomány

Interkozmosz nemzetközi tudományos tanácskozás

Az úrkutatás és az orvostudomány kapcsolatát elemző nemzetközi tudományos tanácskozás kezdődött hétfőn Kecskeméten, a Technika Házában. Az Interkozmosz-programban résztvevő tagországok kozmikus orvosi biológiai állandó munkacsoportjának 16. ülésén kilenc ország: Bulgária, Csehszlovákia, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Románia, az NDK, a Szovjetunió és Vietnam tudósai vesznek részt. *Öt napon át vitázzák meg az úrkutatás és az orvosi biológia összefüggéseit*. A tanácskozás munkájában részt vesz *Hutás Imre* egészségügyi miniszterhelyettes, továbbá *Farkas Bertalan* űrhajós és *Magyar Béla* kiképzett űrhajós is. A hétfői első napon *Jevgenyij J. Vorobjov*, a Szovjetunió egészségügyi miniszterének első helyettese az úrkutatással kapcsolatos eddigi tapasztalatokat összegezte. Őt követően több szovjet tudós tartott előadást az űrrepülés élettani, pszichológiai, sugárvédelmi kérdéseiről.

Az ötnapos tanácskozáson 220 előadás hangzik el. Ezek közül csaknem negyvenet a magyar kutatók tartanak.

A tanácskozásról *Hideg János* orvos ezredes, a Ma-

gyar Interkozmosz Tanács orvosi biológiai szakbizottságának titkára, a mostani tanácskozás soros elnöke az MTI munkatársának elmondotta.

Az Interkozmosz állandó munkacsoportok azért jöttek létre, hogy az űrrepülések biztonságát szolgálják. A mos űlőeső munkacsoport három szekcióra tagozódik: a kozmikus élettani, a kozmikus pszichológiai és a sugárvédelmi szekcióra. Az Interkozmosz — tagországok között különösen hatékony az együttműködés azóta, amióta a szovjet űrhajósokkal közösen a tagországok pilótái is részt vesznek az űrrepülésben.

A kecskeméti konferencián összegzik az elmúlt két évtized kozmikus tudományos eredményeit. Az előadások rámutatnak a további együttműködés fontosságára, a súlytalansághoz való alkalmazkodás jobb megismerésének lehetőségeire, a tartós űrrepülés során jelentkező egyensúlyi zavarok megszüntetésének módozataira. Mint elhangzott: az emberi szervezet jó földi felkészítése mellett, a kozmoszban végzett fizikai munka, bizonyos gyógyszerek alkalmazása ma már lehetővé

teszi a hosszú ideig tartó űrrepüléseket. A kozmikus tapasztalatokat azonban folyamatosan ki kell egészíteni földi kísérletekkel.

Ezekben a tagországok kutatói is aktívan részt vesznek. Hazánkban debreceni, szegedi, budapesti, kecskeméti kutató intézetek és egyetemi bázisok folyamatosan folytatnak ezzel kapcsolatos kísérleteket, amelyek például a súlytalanságban létrejövő izomváltozásokkal, a sugárvédelemmel, az űrhajóban a kényszerű összehajlás pszichológiai kérdéseivel foglalkoznak. A pszichés állapot mérésére az első szovjet-magyar űrrepülésnél használt magyar műszer is hasznos szolgálatot tett és ennek a műszernek ma már korszerűsített változata áll az űrkutatások rendelkezésére. A magyar kutatók néhány új gyógyszerrel is gazdagították már az űrhajók patikáját.

A tanácskozás befejező szakaszában olyan előadások is elhangzanak, amelyek azt elemzik, hogy az űrben alkalmazott korszerű műszerek, módszerek, gyógyszerek hogyan alkalmazhatók széles körben a földön az emberek vizsgálatánál, illetve gyógyításánál — mondta többek között, *Hideg János*.

„Kisművészek” a Körös-toroknál

Megnyílt a csongrádi zenei tábor

A meghajlás még sutácska, mint valami rosszul sikerült gimnasztikai gyakorlat kezdete, de a felcsattanó vastaps már azt jelzi, az iménti produkció elismerést váltott ki a hallgatóságból. A szegedi Tömörkény szakközépiskola tanulói hangulat, színvonalas hangversenyén a jobb sorsra érdemes csongrádi Ifjúsági Ház nagytermének ritkán meglévő széksoraiban alig van hely. A jó hangulatú délelőtti koncerten minden hallgató elismerésnek súlya van: zenészek ülnek a széksorokban. Mondhatnám úgy is: egymásnak tupsolnak.

Tizenötödik alkalommal csendülnek fel a nyitókonzert hangjai a Jeunesses Musicales, a Csongrád megyei tanács, Csongrád város tanácsa és a Csongrádi Állami Zeneiskola rendezésében megnyílt nyári szakmai táborban, a Körös-torok városában. A kezdetben a körös-muzsika szolgálatában álló nyári kurzus ma már a hangszeres képzést szolgálja két korosztálynak. Az általános iskolás zeneiskolai növendékek szakközépiskolásokkal együtt dolgozzák-muzsikálják végig a tegnaptól 29-ig tartó napokat, művésztanárok irányításával saját hangszeroktatás felügyeletével. Rézfúvós kvintettel köszönt az utolsó vastaps, s az iménti koncerthallgató „nagyérdemű” egy emberként kerekedik fel, s az ünneplőben pód-

umra állt „kisművészekkel” együtt vonul át a foglalkozások nagyobb részének színhelyét adó zeneiskolába, amely a vele egy épületben levő általános iskola termeit is a zene szolgálatába állítja. Percek alatt megtalálja ki-ki a maga gyakorlótermét. S különbözőbb formáságok, udvariasságok bemutatkozások nélkül máris munkához látnak. Vagyis hát a bemutatkozás a munka; zenélnék. Mintha valami fellépés előtti szimfonikus nagyzenekar bújna meg az iskola termében, mindenfelől száll a muzsika. Belefeledkezve skálázik a hatodikos *Látó Feri* Szegedről. Am ez mit sem zavarja az ugyancsak szegedi *Rácz Géza*t, aki *Telemann a-moll szonátáját* gyakorolja nagy igyekezettel. Mindketten a szegedi zeneiskolában *Stancics Bélánál* tanulják a hegedülés művészetét. S talán nem véletlenül jött tollamra az előbbi szó, mert:

- Mi akarsz lenni?
- Hegedűművész.
- Tíz év múlva rákérdezek, beváltottad-e az ígéreted.
- Inkább 15 múlva tessék.

Simon István, zenekari harsonaművész, a Tömörkény szakközépiskola tanára a fúvásttechnikát gyakorlati, miközben maga is hangszeren mutatja újonnan tanítványának, *Bonifert Gábornak*, aki egyébként most vetette le vállairól az I-es gyakorlóban az ötödik osztály nyújt. A gyerek megszólal:

— Úgy szól, ahogy a legvégő fújom?
A tanár pedig szakmai nyelvre fordítva magyarázza, milyen szoros összefüggés van a fúvás mősége és a megszólaló hang között. Elgondolkodom. Vajon nem ezt gyakorolták egész

évben? A választ már egy másik beszélgetés nyomán érzem megfogalmazótnak.

Lucz Ilona, zongoratanárnő mondja: a tábor foglalkozásain valójában idő van arra is, amire az ötnapos tanítási hét zsúfoltságának átkaként egész évben nem nyílik lehetőség. Technikai apróságokat, rossz manuális beidegződéseket korrigálni. Nekj például lesz most olyan növendéke, akit nem „zenét csinál”, csupán technikai „csiszoló munkát”. A földszinti teremben már ismerősök találkoznak. Vékony szőke kislány igazítja hegedűjét előjátéshoz, *Gyermán István* Liszt-díjas hegedűművész, a pécsi szimfonikus zenekar koncertmestere, aki már tavaly is gondozta a rókusai általános iskolába járó, szegedi zeneiskolás növendék zenei fejlődését. Az órán nem kevésbé odaadó figyelemmel ül a gyerek tanára, *Pintér Sarolta* is. Az oktatásúrv szakember erre mondja: szakmai továbbképzés.

— Valaki megkérdezte, mi a csongrádiak haszna ebből a táborból? — mondja *Kocsis Istvánné*, a zeneiskola igazgatóhelyettese, a tábor vezetője.

— Ha semmi mást nem említenék, csak azt, hogy a saját tanáraink évről évre rendszeresen bekapcsolódnak ebbe a nagyérdemű szakmai munkába, már megérte. S akkor még nem beszéltem arról az élményről, amit mi nyújtunk az egész megyéből érkezett gyerekeknek, s amit a mi növendékeink kapnak ezzel a több mint egy hétig tartó sűrített zenei programmal. Mert ók akkor is itt vannak a hangversenyeken ha történetesen nem a tábor lakói. Ezért is látunk szívesen egy ilyen rendezvényt — jövőre is.

Igriczi Zsigmond

A ragozott rádió

Majdnem egy teljes órán át tartott. Történelmi korok, és inkább többé, mint kevésbé ismert nevek kavarogtak, hateres éves horoszkópok és *Kepler*, *Galilei* és *Bolyai János*, a XVIII. század és *Németh László* negyven-egynéhány éves műveltségmesténye, az idei könyvhét speciális mérége — és egyebek. Ezt a kaleidoszkópszerű kavargást néha, mint az a magazin-jellegű műsorok sajátja, tovább színezte-ellensúlyozta a zene, amelyből szintűgy volt ilyen is. Fenti, kaotikusnak tetsző tények ellenére: a rádió utóbb hallott, egyik legjobban megszerkesztett műsórát élvezhetjük csütörtökön délután a Petőfi adón.

Mi az, ami rendet teremt, Ariadné-fonálként kivezető utat talál témák, nevek, történetek kuszának tűnő sűrűjébe? Hivatkozhatunk az örök, úgynevezett rendező elvre, a kérdés mindössze az, mit is jelent ez valójában, ha egy különleges struktúrával rendelkező tudományos ismeretterjesztő műsorról van szó?

„Az én rádióm. A mikrofonnál: *Gazda István* tudománytörténész. Szerkesztő: *Benedikty Béla*.” Ennyi állt csupán a rádióújságban, s ráadásként az első oldalak egyikén egy interjú, amely *Gazda Istvánnal* készült. Ebben a jeles szakember egyebek között arról beszélt, hogy a tudomány, az igazi tudás bemutatása éppúgy lekötheti a nézőt, mint egy jó film vagy szindarab. Am rádiós programban léven a mikrofonnál, az is el-

hangzott, a tudományos ismeretterjesztő programok száma már most sem csekély. Arról viszont — már nem olvashattunk — csak tapasztalhattuk —, mi is az a többlet, ami egészen különlegessé tette ezt az adást.

Gazda István mesélt. Lehetséges, nem a legjobb artikulációs technikával, kicsit éneklősen és modoros-las-san, de olyan lebilincselő képességgel és — a szó legszébb értelmében — olyan igazi tanáros stílusban, hogy jó ideig még az sem tűnt föl, a vezérlő elv (és a cím) jegyében tulajdonképpen már korábban elhangzott műsorok egy részéből válogat, értelmez, kommentál saját szájze szerint. Ez az ő rádiója. Elmeséli belőle mindazt, amit ő vél érdekesnek, továbbadva hangsúlyozni érdemesnek, kitűnő szerkesztésben kaleidoszkóp-kavargást idézve, „ömlesztve” fontosnak.

Az én rádióm, a te rádiód, az ő rádiója. Ha már ragozunk, vajon nem a többszám volna igazán adekvát: a mi rádiók? Csak látszólag és közhelyszerűen. Mert az ezúttal a tudományos ismeretterjesztés céljait szolgáló rádió a leginkább szubjektív tömegkommunikációs eszközök egyike. Mert amit hallunk, ki-ki saját személyisége értelmi és érzelmi szűrőjén át fogadja magába, míg a vizualitás, gyanítom, kollektív „babuló” ösztöneinket „egy az egyben” véve célba, egészen más hatásmechanizmussal operál, mint a látvány nélküli hangára-

datra embere válogatja alapon fülnyitást követelő hangdoboz.

Ezt a sajátosságot használta ki mesterien *Az én rádióm* *Gazda István* főszereplésével készült adása. Régiekből új, nagyszerű műsor született, mindazzal együtt, ami az efféle találmanyhoz szükséges. Hiszen pillanatig se higgyük, hogy a valóban örömdetesen nagyszámú tudományos ismeretterjesztő programok pusztán mennyisége önmagában pótolhatja a személyes hangvétel varázsát. A precíz, pontos megszerkesztettség értelemyitogató hatásait — az egyes számban ragozott rádió mélyebb valóságait, melyek legalább annyira fontosak, mint a többszám közösségi régiói.

Domonkos László

Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelvi nevelés és oktatás kérdéseivel foglalkozó nemzetközi szakértői tanácskozás kezdődött hétfőn a Veszprémi Akadémiai Bizottság székházában. A négynapos eszmecsere a nemzetközi alkalmazott nyelvészeti szövetség (AILA) kezdeményezésére, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézeté, az Országos Oktatástechnikai Központ és az Oktatás Kutató Intézet rendezte az UNESCO támogatásával. A nyelvészek mellett kommunikációs szakemberek, pedagógusok, pszichológusok,

szociológusok is bekapcsolódtak a munkájába, s összegzik saját tudományos területük anyanyelvi kapcsolatos kutatási eredményeit. A tanácskozáson belgiumi, bolgár, csehszlovákiai, holland, jugoszláviai, kanadai, NSZK-beli, olasz, svájci és hazai szakértők vesznek részt. A megnyitón *Genzwein Ferenc*, az országos oktatástechnikai központ főigazgatója köszöntötte őket, majd *Hermann József*, a MTA nyelvtudományi intézetének igazgatója, méltatta a rendezvényt jelentőségét.

Szoboravatás

A Mafilm budapesti központjában hétfőn felavatták Keleti Márton háromszoros Kossuth-díjas filmrendező szobrát. A Mafilm ezzel újabb állomásához érkezett annak a sorozatnak, amellyel emléket állít a

filmgyártásban jelentős szerepet játszott művészeknek Balázs Béla, Bán József, Bán Frigyes, Máriaşşy Félix emlékműve után Keleti Márton mellszobra került a filmgyári panteonba. A mű Morell Mihály munkája.